

Referanser:

Arkivsak: 22/03769-5

Saksdokumenter:

Veien til prestatjeneste i Dnk Utredning 1997

Universell utforming og vigslede stillinger

Sammendrag

I 1996 opprettet Bispemøtet et utvalg som utredet «Veien til prestatjeneste i Den norske kirke». Utvalgets mandat ble gitt i Bispemøtet våren 1996, og utvalget skulle blant annet «... vurdere hvordan den personlige egenhet for prestatjeneste hos den enkelte skal prøves, både ved lærestedene og biskopene». Utvalget leverte sin utredning i 1997 og presenterte blant annet en rekke evalueringskriterier som skulle benyttes for å vurdere kandidaters egnethet til prestatjenesten.

Et av kriteriene lyder: «Sosial, psykologisk og fysisk funksjonalitet som gjør at vedkommende kan fungere m.h.t. prestatjeneste». Evalueringskriteriene som utvalget i 1997 fremsatte, og som Bispemøtet vedtok, er siden den tid ikke formelt evaluert eller endret. Kriteriene er dermed formelt sett fremdeles gjeldene, selv om erfaringen tilsier at disse anvendes i ulik grad og i praksis fortolkes forskjellig. Dette løftes nå frem i forbindelse med at Kirkemøtet skal behandle saken «Likeverdig tilgjengelighet og tilhørighet – universell utforming av og i kirken» i august 2023.

Bispemøtet må ha et avklart forhold til dagens kriterier og hvordan disse kommuniseres og oppfattes. Dersom det råder en forståelse om at det kun er mennesker med fysisk funksjonalitet som kan fungere m.h.t. prestatjeneste og som kan bli vigslet i Den norske kirke, må Bispemøtet drøfte om kriteriene bør endres og/eller kommuniseres på en annen måte enn i dag. Dette kriteriet indikerer at personer med funksjonsnedsettelse er sårbare for ekskludering fra vigslede stillinger.

Bispemøtets arbeidsutvalg behandlet saken på sitt møte den 2. mai 2023 og fattet følgende vedtak i BMAU 14/23:

«Bispemøtets arbeidsutvalg mener det er viktig å få en ny samtale om de gjeldende evalueringskriteriene for vurdering av kandidater som ønsker vigsling til kirkelig tjeneste. Bispemøtets arbeidsutvalg ber om at det utarbeides et forslag til nye kriterier som skal gjelde for å vurdere teologiske kandidaters egnethet til prestatjenesten.»

Bispemøtets arbeidsutvalg foreslår å bruke § 5. Vurderingskriterier for profesjonsutdanningen i teologi fra «Forskrift om skikkethetsvurdering i høyere utdanning» supplert med en formulering om personlig egnethet, forankring i kirkens tro og normgrunnlag (skrift og bekjennelse).

Bispemøtets arbeidsutvalg ber om at saken oversendes Bispemøtet for videre behandling.»

Forslag til vedtak

Bispemøtet har drøftet med tanke på universell utforming kriterier for vurdering av kandidater som ønsker vigsling til kirkelig tjeneste.

Bispemøtet legger til grunn vurderingskriterier for profesjonsutdanningen i teologi i «§ 5 i Forskrift om skikkethetsvurdering i høyere utdanning»:

En student er uskikket i utdanningen som nevnt i § 1. nr. 23 dersom ett eller flere av følgende kriterier er oppfylt:

- a. studenten viser manglende vilje eller evne til omsorg, forståelse, innlevelse og respekt for de mennesker de møter i sitt arbeid.
- b. studenten viser manglende vilje eller evne til å samarbeide og til å etablere tillitsforhold og kommunisere med mennesker i sårbare livssituasjoner, pårørende og samarbeidspartnere.
- c. studenten viser manglende vilje eller evne til å skape et miljø som tar hensyn til barns, unges og voksnes sikkerhet og deres psykiske og fysiske helse.
- d. studenten viser truende eller krenkende atferd i studiesituasjonen eller overfor brukere, konfidenter eller barn, unge og voksne i sårbare livssituasjoner.
- e. studenten unnlater å ta ansvar som rollemodell for barn og unge.
- f. studenten har problemer av en slik art at han/hun fungerer svært dårlig i forhold til sine omgivelser.
- g. studenten viser for liten grad av selvinnsikt i forbindelse med oppgaver i profesjonsutdanningen og kommende yrkesrolle.
- h. studenten viser manglende vilje eller evne til å endre uakseptabel adferd i samsvar med veiledning.
- i. studenten er ikke i stand til å utføre de yrkesmessige handlinger praksis krever.

I tillegg til dette legger Bispemøtet til følgende kriterier:

- j. studenten ikke fremstår som personlig egnet for tjenesten og kommende yrkesoppgaver.
- k. studenten ikke er forankret i Den norske kirkes tro og normgrunnlag (skrift og bekjennelse).

Saksorientering

Bakgrunn

I 1996 opprettet Bispemøtet et utvalg som fikk i oppgave å utrede «Veien til prestatjeneste i Den norske kirke». Utvalgets mandat ble gitt i Bispemøtet våren 1996 der det blant annet heter: «*Utvalget skal vurdere hvordan biskopene og lærestedene skal samarbeide om presteutdanningen med vekt på yrkesforberedelse og egnethetsvurdering*». Videre heter det i mandatet: «*Utvalget skal vurdere hvordan den personlige egenhet for prestatjeneste hos den enkelte skal prøves, både ved lærestedene og biskopene*».

Utredningen «Veien til prestatjeneste» tegner også opp en skisse som har utviklet seg videre til å bli det som i dag heter «Veien til vigsling». I Bispemøtets vedtak (BM 02/98) ble det lagt opp til en nærmere tilknytning mellom studenter og det enkelte bispedømme blant annet gjennom deltakelse på to regionale samlinger. I vedtaket fra møtet heter det også at Bispemøtet slutter seg til konklusjonene og forslagene i utredningen.

Utredningen ønsket også belyse problemstillingen hvordan personlig egenhet til

prestetjeneste kan prøves ut over eksamen fra teoretikum og praktikum. Utvalget drøftet om det var mulig å komme frem til felles evalueringskriterier for de praktisk-teologiske seminarene. Det avgjørende spørsmål for utvalget var å finne hvilke kriterier som skal gjelde for å vurdere teologiske kandidaters egnethet til prestetjenesten.

I utredningen heter det, under overskriften «Hvilke evalueringskriterier skal brukes?» (pkt. III,B.3): «*Utvalget ser det som ønskelig nå å komme frem til felles evalueringskriterier for alle de praktisk-teologiske seminarene i vårt land. Ser en på materialet fra våre søsterkirker, og sammenligner det med det vi har trukket frem fra den pedagogiske og medisinske utdanning, vil en finne mange likheter tross visse særtrekk. Utvalget foreslår samlet at følgende evalueringskriterier legges til grunn:*

- *Personlig og åndelig modenhet*
- *Yrkesetisk bevissthet og personlig etisk integritet*
- *Selvinnsikt*
- *Samarbeidsevne*
- *Intellektuelle evner*
- *Evne til læring under veiledning*
- *Evne til kommunikasjon*
- *Sosial, psykologisk og fysisk funksjonalitet som gjør at vedkommende kan fungere m.h.t. prestetjeneste.*
- *Teologisk innsikt*
- *Forankring i kirkens tro og normgrunnlag (skrift og bekjennelse)»*

I denne sammenheng er det spesielt kulepunktet: «*Sosial, psykologisk og fysisk funksjonalitet som gjør at vedkommende kan fungere m.h.t. prestetjeneste*» som bør være gjenstand for drøfting.

Dokumentet «Veien til prestetjeneste i Den norske kirke» ble oversendt til lærestedene, og også studentutvalgene ga både muntlig og skriftlig respons på utredningen.

I 1997 ble det arrangert et debattmøte på det Teologiske fakultet om dokumentet, der både studenter ved MF og TF deltok. Det gjorde også rektorene ved fakultetene, Gunnar Stålsett og Halvor Nordhaug. I etterkant av debatten nedsatte studentutvalgene ved MF og TF en komite som jobbet frem en respons på utredningen. Responsen ble oversendt skriftlig til Bispemøtet (Oslo 5/3 1998, arkiv 316).

I brevet fra studentutvalgene heter det: «*Vi synes det er uheldig at det ikke var noen studenter representert i utvalget som utarbeidet innstillingen for bispemøtet. Vi mener det er på sin plass, og av felles interesse, at vi som studenter kommer med en tilbakemelding. Kriteriene som presenteres i dokumentet er vage. Det er viktig for oss studenter at vi kan forholde oss til håndfaste og klare kriterier. Dokumentet beskriver kun hvilke kriterier som skal brukes uten å si noe om hva som vil skje i praksis.*

Eksempler kan være:

- *Hvordan skal personlig etisk integritet måles?*
- *Hva menes med måling av studentenes intellektuelle evner på praktikum?*
- *Hvilke fysiske funksjonshemminger vil eventuelt være diskvalifiserende for prestetjeneste?*
- *Er det bestemte personlighetstyper man ønsker å luke ut?»*

Vi har ikke funnet at Bispemøtet ga et tilsvarende svar til studentutvalgenes henvendelse.

Ikke evaluerte kriterier

I 2017 skrev Inger Marie Lid, professor ved VID, en artikkel som omhandler dokumentet «Veien til prestetjeneste». («Challenges from the UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities: Access to Theology and Church Practice in the Church of Norway» i «Journal of Disability & Religion».)

Her etterlyses en ny samtale i Bispemøtet om evalueringskriteriene som ble fremmet i utvalgets utredning. I artikkelen heter det:

«The committee who wrote the VTP document wanted to establish a set of common criteria to be used by all practical-theological seminars in Norway in candidate evaluation (Church of Norway, 1997). Thus, the VTP suggested 10 criteria for the evaluation of ministerial candidates. One of these criteria is of specific interest in a disability perspective. This criterion reads as follows "A minister is expected to have the social, mental/psychological and physical function that is required for the candidate to be able to function as a minister" (Church of Norway, 1997, p. 24, my translation). Only those candidates that can show that they have the required abilities can become ministers in the Church of Norway. This criterion therefore indicates that people with impairments are vulnerable toward exclusion from ordained ministry.

After almost 20 years of practicing the recruitment strategy, we know little on the status of disability-based discrimination. However, we do know that many dioceses do not have much experience with the topic and that there are few ministers with impairments. In studying the practicing of this document, I found little general discussion on disability-based exclusion. The VTP strategy document and the attitudes and models of disability contained in it make it a relevant document to study to learn more about understandings of disability in the church. The VTP strategy document has, since 1997, been discussed 20 times at bishops' meetings and I have identified 18 minutes of these meetings that refer to discussions on the strategy. The minutes do not, however, discuss a revision of the criteria suggested in 1997. I have found no document or summary from bishops' meetings that introduces a new set of criteria. I have also found no discussion of the criteria that apply to a ministerial candidate's social, mental or psychological, and physical function therefore, there seems to be little awareness of disability as a potential criterion for exclusion from church ministry». («Journal of disability & religion» p. 34, Inger Marie Lid).

Dagens praksis

I dag gjennomføres programmet Veien til vigsling (VTV) som et vigslingsforberedende program for alle som vurderer eller planlegger å gå ut i tjeneste som prest, kateket, diakon eller kantor. Programmet er i tillegg til studiene, og er obligatorisk både for dem som følger et ordinært studieløp, og for dem som har andre veier til tjeneste. VTV har til hensikt å forberede kandidatene til vigsling og tjeneste i Den norske kirke. Gjennom programmet blir biskopene kjent med kandidatene og det skapes gjensidig dialog om kandidatens prestetjeneste i Den norske kirke.

Dersom biskopen som har fulgt en deltaker i VTV-programmet, ikke finner at deltakeren er egnet for prestetjenesten, skal biskopen anføre dette i attesten som biskopen skriver ut etter fullført program. Den endelige vurdering av egnethet (skikkethet) for prestetjenesten foretas alltid av biskopen som skal foreta ordinasjon.

Skikkethetsvurdering i høyere utdanning

Kunnskapsdepartementet har i 2006, fastsatt «Forskrift om skikkethetsvurdering i høyere utdanning». (<https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2006-06-30-859>)

Skikkethetsvurdering etter lov om universiteter og høyskoler § 4-10, skal foregå ved en rekke utdanninger, blant annet ved profesjonsutdanningen i teologi. Skikkethetsvurdering skal blant annet avdekke om studenten har de nødvendige forutsetninger for å kunne utøve yrket.

Her heter det blant annet: «Løpende skikkethetsvurdering av alle studenter skal foregå gjennom hele studiet og skal inngå i en helhetsvurdering av studentens forutsetninger for å kunne fungere i yrket.» (§2).

Det er i §5 listet opp vurderingskriterier for profesjonsutdanningen i teologi. I denne sammenheng er det spesielt §5i som fokuseres.

§ 5. Vurderingskriterier for profesjonsutdanningen i teologi

En student er uskikket i utdanningen som nevnt i § 1. nr. 23 dersom ett eller flere av følgende kriterier er oppfylt:

- a. studenten viser manglende vilje eller evne til omsorg, forståelse, innlevelse og respekt for de mennesker de møter i sitt arbeid.
- b. studenten viser manglende vilje eller evne til å samarbeide og til å etablere tillitsforhold og kommunisere med mennesker i sårbare livssituasjoner, pårørende og samarbeidspartnere.
- c. studenten viser manglende vilje eller evne til å skape et miljø som tar hensyn til barns, unges og voksnes sikkerhet og deres psykiske og fysiske helse.
- d. studenten viser truende eller krenkende atferd i studiesituasjonen eller overfor brukere, konfidenter eller barn, unge og voksne i sårbare livssituasjoner.
- e. studenten unnlater å ta ansvar som rollemodell for barn og unge.
- f. studenten har problemer av en slik art at han/hun fungerer svært dårlig i forhold til sine omgivelser.
- g. studenten viser for liten grad av selvinnsikt i forbindelse med oppgaver i profesjonsutdanningen og kommende yrkesrolle.
- h. studenten viser manglende vilje eller evne til å endre uakseptabel adferd i samsvar med veiledning.
- i. studenten er ikke i stand til å utføre de yrkesmessige handlinger praksis krever.

Kirken som arbeidsplass

I saken «Likeverdig tilgjengelighet og tilhørighet – universell utforming av og i kirken» som ble behandlet av Kirkerådet i desember 2022, pekes det på at interesseorganisasjoner, forsknings- og kompetansemiljøer over lang tid har påpekt at funksjonshemmede opplever barrierer for deltakelse, diskriminering og manglende representasjon i samfunnet. Dette gjelder også for Den norske kirke.

Saken reiser spørsmålene: Rekrutterer Den norske kirke personer med funksjonsnedsettelse til stillinger? Får ansatte med funksjonsnedsettelse nødvendig tilrettelegging i kirken? Hva skjer når en ansatt får en funksjonsnedsettelse?

«Kirken har ut fra sin teologiske forankring en rolle som samfunnsinstitusjon, og som arbeidsgiver ansvar for å verne om alle menneskers verd, fremme likeverd og hindre diskriminering, vold og urett» (Handlingsplan for likestilling, inkludering og mangfold, KR 95/21). I det videre arbeid med handlingsplanen er det behov for å kartlegge og dokumentere barrierer ansatte med funksjonshemming opplever, å prioritere digitalisering som verktøy for et inkluderende arbeidsliv, universell utforming av arbeidsplasser og mangfoldig kommunikasjon. Kirken bør bevisst og strategisk ansette funksjonshemmede inklusive utviklingshemmede og utarbeide rutiner som bidrar til at ansatte som får en funksjonsnedsettelse fortsatt kan jobbe i kirken. Inkluderende arbeidsplasser har stor betydning for individer, for arbeidsgiveren og samfunnet. En viktig del av å skape et inkluderende arbeidsliv er universell utforming. (KR 101/22).

Evalueringskriterier for prestatjenesten

Evalueringskriteriene som utvalget i 1997 fremsatte og som Bispemøtet vedtok, er siden den tid ikke formelt evaluert eller endret. Kriteriene er dermed formelt sett fremdeles gjeldene, selv om man erfarer at disse anvendes i ulik grad og i praksis fortolkes forskjellig.

Dette løftes nå frem i forbindelse med at Kirkemøtet skal behandle saken «Likeverdig tilgjengelighet og tilhørighet – universell utforming av og i kirken» i august 2023. Bispemøtet bør ha et avklart forhold til dagens kriterier og hvordan disse kommuniseres og oppfattes.

Dersom det råder en forståelse om at det kun er mennesker med fysisk funksjonalitet som kan fungere m.h.t. prestatjeneste og som kan bli vigslet i Den norske kirke, bør Bispemøtet drøfte om kriteriene bør endres og/eller kommuniseres på en annen måte enn i dag. Dette kriteriet indikerer at personer med funksjonsnedsettelse er sårbare for ekskludering fra vigslende stillinger i kirken.

Økonomiske/administrative konsekvenser

Skriv inn teksten her